

W serii artykułów pod tym tytułem pragniemy przedstawić czytelnikom postacie z niedalekiej przeszłości. Wszystkie one łączy patriotyzm, męstwo i wybitne dokonania w walce z wrogiem w czasie II wojny światowej. Wszystkim przypadł okrutny los, który zgotowały im polskie lub sowieckie władze ludowe po 1945 roku. Zapłata za ich bohaterstwo było więzienie, często wyrok śmierci, rzadko spóźniona, pośmiertna rehabilitacja. Cześć ich pamięci! W niniejszym numerze przedstawiamy bohaterkie kobiety - jedna z nich zmarła w bieżącym roku.

Anna Barbara Pastuszka

Elżbieta Zawacka była jedyną kobietą wśród 316 cichociemnych*, którym udało się wylądować na terenach okupowanej Polski.

Opanowanie, uroda, doskonała znajomość niemieckiego i doświadczenie sprawiło, że w czasie wojny, jako kurier specjany ponad 100 razy przekraczała europejskie granice w drodze do Polskiego Rządu w Londynie. Zawsze pod prawdziwym imieniem i fałszywym nazwiskiem.

Urodziła się w Toruniu w 1909 r. Przed wojną ukończyła studia matematyczne w UAM w Poznaniu. We wrześniu 1939 r. walczyła w Kobięcych Batalionach Pomocniczych w obronie Lwowa. Weszła w skład Służby Zwycięstwu Polski (organizacja, z której powstała później AK). Powierzono jej tworzenie systemu łączności dla taj-

Generał Zo (1909–2009)

nych operacji. W konspiracji pracowała pod pseudonimami Zo i Zelma.

W maju 1942 r., w czasie wielkiej wyspy, aresztowano jej rodzinę. Jej samej udało się uciec w kaskaderskim stylu – wyskakując z pociągu. Po innej zdradzie musiała przez cztery miesiące ukrywać się w klasztorze. Opuściła go, by wziąć udział w Powstaniu Warszawskim. Już w czasie wojny została dwukrotnie odznaczona orderem *Virtuti Militari*.

Po 1945 r. spotkały ją komunistyczne prześladowania i więzienie. Doceniona została dopiero po 1989 r. W kwietniu 2006 r. została drugą kobietą w historii Polski – generałem brygady. W marcu 2008 r. uroczystość świętowano jej 99. urodziny. Zmarła 10 stycznia 2009 w rodzinnym Toruniu.

Nigdy nie napisała wspomnień, które mogłyby być przeciwieństwem fascynujących faktów. Dlaczego? Według wersji oficjalnej, powodowała ją niespotykana skromność, przy której zawsze ważniejsi byli inni, a najważniejsza była Polska.

Z dniem 8 listopada 2009 imię gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej przyjął Szkoła Podoficerska Wojsk Lądowych w Zegrzu.

Elżbieta Zawacka, unika donna generale tra i 316 Cichociemni ("silenti nella notte"), nasce a Toruń nel 1909.

Si laurea in matematica all'Università "A. Mickiewicz" di Poznań. Fin dal 1939 combatte nei battaglioni femminili per la difesa di Leopoli.

"Zo" o "Zelma", bionda dagli occhi azzurri, grazie alla perfetta conoscenza del tedesco, riesce a raggiungere più volte il governo provvisorio a Londra, per portare notizie dalla Polonia e viceversa. Partecipa all'insurrezione di Varsavia e durante la guerra riceve due volte la croce *Virtuti Militari*.

Dopo la guerra subisce persecuzioni e carcere da parte del governo filosovietico.

Nel 1989, la Polonia libera riconosce i suoi meriti e nel marzo del 2008 vengono festeggiati solennemente i suoi 99 anni.

Non ha scritto libri di memorie, convinta che una donna deve fare quello che una donna deve fare, con sobrietà, per l'amata Polonia. Infatti, non ha mai cercato riconoscimenti, premi o pubblici ringraziamenti.

Muore, nella natia Toruń, nel gennaio 2009.

***Cichociemni** – podczas II wojny światowej żołnierze Polskich Sił Zbrojnych, którzy po przeszkoleniu w Anglii zrzućani byli na spadochronach do okupowanej Polski w celu walki z niemieckim okupantem oraz organizowania i szkolenia polskiego ruchu oporu w kraju.

Irena Sendlerowa, Jolanta, (1910–2008)

Zacząła pomagać Żydom jeszcze przed powstaniem getta warszawskiego. W grudniu 1942 świeżo utworzona Rada Pomocy Żydom "Żegota" mianowała ją szefową wydziału dziecięcego. Jako pracownik ośrodka pomocy społecznej miała przepustkę do getta.

Aresztowana w 1943 przez Gestapo, była torturowana i skazana na śmierć. "Żegota" zdołała ją uratować, przekupując niemieckich strażników. W ukryciu pracowała dalej nad ocaleniem żydowskich dzieci – uratowała ok. 2500 dzieci.

Po wojnie dane jej było doświadczyć, równie ciężkich jak ze strony gestapo, prześladowań komunistycznego Urzędu Bezpieczeństwa. W więzieniu straciła dziecko (urodziło się ono przedwcześnie i zmarło). W postalińskim PRL zupełnie o niej zapomniano, co może dziwić, bo przecież kierowany przez nią zespół uratował od zagłady dwa razy więcej Żydów niż znany na całym świecie Oskar Schindler. Przesądził o tym jej AK-owski rodowód.

W 1999 r. amerykański nauczyciel Norman Conard z Uniontown w stanie Kansas zainspirował powstanie szkolnej sztuki teatralnej pt. *Życie w słoiku* (ang. *Life in a Jar*). Jej tytuł nawiązuje do sposobu, w jakim zachowały się informacje o pochodzeniu uratowanych dzieci: naz-

wiska rodziców i nowe, przybrane personalia Irena Sendler zakopywała w słoiku, w ogrodzie. Tylko dzięki tym notatkom, dzieci które przeżyły wojnę, dowiedziały się o swoich rodzinach.

W 2009 roku powstał film na podstawie życiorysu Ireny Sendlerowej –

The Courageous Heart of Irena Sendler. W postać Ireny Sendlerowej wcieliła się laureatka Oscara, Anna Paquin.

W Polsce opublikowano biografię Ireny Sendlerowej pt. "Matka Dzieci Holocaustu" opr. Anna Mieszkowska, wyd. Muza S.A., 2007

 Irena Sendlerowa, Jolanta, (Varsavia 1910-2008), insigne figura di polacca, nel 1942, entra nella residenza e nell'organizzazione clandestina *Żegota* (struttura dell'Esercito Nazionale), incaricata di salvare gli ebrei dalle mani dei tedeschi. Lei, da sola, riuscì a salvare 2.500 bambini ebrei, portandoli via dal ghetto. Li faceva uscire con un'autoambulanza e, per evitare il pericolo di morte per se stessa e per i ragazzini messi in salvo, nascondeva i rispettivi documenti anagrafici, sotterrando nel giardino di casa. Forniva invece i documenti falsi, fabbricati grazie alla collaborazione di molti semplici cittadini polacchi ed anche di preti e suore. Arrestata dai tedeschi, viene condannata a morte, ma non tradisce. Per fortuna, è liberata dai partigiani polacchi. Dopo il 1945 viene perseguitata dal regime comunista filosovietico, supino davanti all'occupante russo. La sua colpa è di essere stata "partigiana bianca". Dopo il 1989, proclamata eroina nazionale, giusta tra i giusti, viene candidata per il premio Nobel per la Pace. Lei, grande anche nella sua modestia, continuò a dire: *Avrei potuto fare di più...*

In Italia è stato pubblicato recentemente il libro su Irena Sendler. Anna Mieszkowska: Nome in codice "Jolanta", ed. San Paolo.

Krystyna Skarbek (1908-1952), - pseudonim Christine Granville - była jedną z najwybitniejszych kobiet-agentek podczas II wojny światowej. Pracowała dla wywiadu brytyjskiego na terenie całej Europy, m.in. ratując innych alianckich agentów.

Dokonania Krystyny w Polsce, na

Krystyna Skarbek (1908-1952)

Węgrzech i we Francji obrosły legendą jeszcze za jej życia. Szefowie brytyjskich tajnych służb nazywali ją "ulubioną agentką Churchilla". Jako wywiadowczyni SOE (Kierownictwa Operacji Specjalnych) była pierwszą kobietą zrzuconą na spadochronie z Algieru do Francji.

Została zdemobilizowana w kwietniu 1945 w Kairze. Ponieważ nie posiadała obywatelstwa brytyjskiego, została potraktowana bardzo formalnie, otrzymując odprawę w wysokości 100 funtów. Osobiste podziękowanie Churchilla nie osłodziło goryczy takiego zakończenia. W tamtej chwili nie pomogła jej również Polska – dawna ojczyzna najmniejszym nawet gestem nie uhonorowała jednej ze swych bohatererek.

Pozostała w Wielkiej Brytanii, uzyskując z czasem naturalizację. Żyła skromnie jako pracownica sklepu i stewardesa na statkach pasażerskich.

Krystyna Skarbek została zaszczytowa-

wana przez oszalałego z zazdrości partnera na schodach hotelu, w którym zatrzymała się w Londynie 15 czerwca 1952 roku. Dopiero po jej tragicznej śmierci okazało się, że król Jerzy V przyznał jej Order Imperium Brytyjskiego i Medal Św. Jerzego, a Francuzi odznaczyli ją m.in. Krzyżem Wojennym.

Historię Krystyny Skarbek opowiedziała Madeleine Masson w powieści: "Krystyna. Ulubiona agentka Churchilla", Wyd. Książkowe *Twój Styl*, Warszawa 2007.

 Krystyna Skarbek (alias Christine Granville), Varsavia 1908-1952, "Bond" in gonnella, bella e spregiudicata, raccoglie per i servizi inglesi informazioni in tutta l'Europa occupata. Più volte arrestata e sfuggita alle grinfie dei nazisti. Soltanto dopo la sua morte si viene a sapere che Giorgio V, re d'Inghilterra, l'aveva insignita dell'Ordine dell'Impero Britannico.

APEL DO NARODÓW BYŁEGO OBOZU SOWIECKIEGO

Parlament Unii Europejskiej wystąpił z inicjatywą, by dzień 23 sierpnia stał się Światowym Dniem Pamięci Ofiar Stalinizmu i Nazizmu.

Do dziś zbrodnie stalinizmu nie spotkały się z potępieniem na forum międzynarodowym. Dlatego z głębokim uznaniem należy przyjąć inicjatywę Parlamentu Europejskiego o ustanowieniu Dnia Pamięci Ofiar Stalinizmu i Nazizmu.

Komitet Pamięci Ofiar Stalinizmu we Wrocławiu od 20 lat ujawnia i piętnuje zbrodnie stalinowskie dokonane w czasie i po wojnie w całym Obozie Sowieckim. Decyzja parlamentarzystów europejskich skłania Komitet do intensyfikacji działań w

dziedzinie ujawnienia i publicznego potępienia zbrodniczego systemu oraz wyrażenia hołdu jego Ofiarom.

Dlatego Komitet zwraca się do osób i instytucji o postawach obywatelskich o włączenie się w realizację inicjatywy ustanowienia Dnia Pamięci Ofiar Stalinizmu. Trzeba przypomnieć zbrodnie i represje stosowane wobec całych narodów: więzienie niewinnych ludzi, zesłania w głąb Rosji, łagry, przesiedlanie całych narodów, rusyfikacja w ujarzmionych państwach, indok-

trynacja ideologiczna. Apelujemy o upowszechnienie wiedzy o tej ponurej przeszłości. Nie dopuścimy do tego, by zbrodniami przeszłości obciążano tylko faszizm i nazizm niemiecki, a pomniejszono winę stalinizmu i reżimu sowieckiego.

Komitet Pamięci Ofiar Stalinizmu prosi o kontakt i współpracę.

Adres: dr Leszek Skonka, 50-046 Wrocław, Sądowa 10/7, mail – skonka.leszek@gmail.com, tel. (48) 0691830350, skype-skonka.leszek2